

ЧАС, КОЛИ Я БУВ БОЖЕВІЛЬНИМ

Навесні 2005 року лікар діагностував у мене одну з форм психічного захворювання. Він не називав точного діагнозу й не використовував інших формулювань, але направив мене до психолога в один із закладів охорони здоров'я Кайзера¹. Натяк я зрозумів.

Психолог уважно вислухав мою історію й дійшов того самого висновку — «божевільний». Проте як і мій лікар, він не використав цього формулювання. Він призначив мені валіум² і висунув одне з тих метикуватих припущень, що зниження рівня стресу поверне мене до нормального самопочуття.

Я відмовився від вживання препарату, тому що не почувався божевільним. Я навіть не відчував стресу, чи радше не відчував, допоки лікар і психолог не визнали, що я, мабуть, втрачаю глузд. Звісно, я розумів, чому обоє спеціалістів встановили такий діагноз. У всякому разі моя поведінка останнім часом *видавалася* божевільною навіть мені.

---

¹ Ідеться про *Kaiser Permanente* — американський комплексний консорціум з управління охороною, який базується в Окленді, штат Каліфорнія, США, і який заснували в 1945 р. промисловець Генрі Дж. Кайзер і лікар Сідні Гарфілд. *Kaiser Permanente* складається з трьох різних, але взаємозалежних груп суб'єктів: Фонду охорони здоров'я Кайзера, *Inc* (КФНР) і його регіональних філій, Лікарні Фонду Кайзера й регіональних медичних груп *Permanente*. (Прим ред.)

² Лікарський засіб із лінійки транквілізаторів.

Головними симптомами захворювання стала втрата здатності спілкуватися з людьми наживо. Ба більше, я міг нормально говорити лише на самоті чи тільки до kota. Мій постійний лікар і штатний спеціаліст із Кайзера один за одним відкидали найімовірніші причини мого «мовленневого» захворювання. Алергія? Ні. Звичайна респіраторна інфекція? Ні. Печія? Ні. Пухлина в горлі? Ні. Хвороби неврологічного характеру? Ні. Здавалося, я маю прекрасне здоров'я, окрім того, що раптово втратив здатність говорити до людей. Я міг нормально розмовляти лише з котом. Міг із легкістю говорити наодинці із собою. Міг декламувати поезію. Та коли доходило до розмови по телефону, я ледве вичавлював із себе одне зрозуміле речення. Я захворів на таємничу форму соціального ларингіту. Як висновок, я був несповна розуму.

Божевільня завжди прийнятний діагноз, коли маєш справу з письменниками й художниками. Іноді єдина відмінність між божевільною людиною й людиною творчої професії в тому, що остання відтворює картини своєї уяви. За останні десятиріччя не минає й тижня, щоб хоча б один читач мого блогу не поцікавився станом мого психічного здоров'я. Розумію чому, адже також читав усе, що написав я. Рациональна частина мого мозку розуміє: якщо чимало людей вважає мене несповна розуму, я теж не маю відкидати такої можливості.

До того ж божевільня могло передатися спадково. Батько моєї матері деякий час провів у санаторії, чи хтосьна, як це тоді називалося. Як я пам'ятаю, він проходив курс електрошокової терапії. Очевидно, вона не подіяла, бо вже згодом мати й бабуся залишили дім лише з купкою одягу за плечима, коли він переслідував їх із гострим предметом у руках з очевидним наміром — убити. Тому я не можу виключати тієї ймовірності, що успадкував «особливості» діда.

Жити зі здогадкою про своє безумство було складно. Коли я намагався заговорити з кимось, голосові зв'язки мимовільно стискалися на певних приголосних. Складалося враження, ніби маєш неякісну розмову по мобільнику, під час якої слова обриваються на кожній третій літері. Коли я просив дієтичну колу в ресторані, її назва звучала в моїх устах як запитання: «Як справи?»¹ Тоді я з добродушним поглядом повторював замовлення й отримував звичайну колу. У гіршому випадку офіціант міг сказати: «У мене все чудово. Дякую, що поцікавилися». Тоді я взагалі не отримував напою.

Це була суперечлива проблема, яка зводила мене з розуму. Я міг вільно співати, хоч і звучало це жахливо, але загалом звично для мене. Міг декламувати вивчені рядки без упину, але при цьому під час розмови не міг вимовити нормального, зрозумілого речення.

Мов заїка, я вчився, як усувати проблему ковтання звуків. Якщо я хотів жуйку, то оточуючі чули лише «Я...»², тому я мав шукати обхідні шляхи й казати: «Чи не могли б ви пригостити й мене?» Такий підхід був заздалегідь провальним. Люди зовсім не очікують таких головоломок під час буденних розмов. І не важливо, чи зрозумілим був натяк, бо все, що я отримував у відповідь — «Перепрошую?» — зі збентеженим виглядом.

Втрата змоги говорити — це, безумовно, соціальний тягар. Це так нереально, що почуваєшся привидом у залюдненій кімнаті. Точнісінько так і є, адже це справжній досвід життя відлюдьком чи щось на кшталт того. Самотність була виснажливою. Дослідження показали, що вона вражає тіло, як і біологічний

¹ Англійською вислів «...diet oke» («diet coke») за фонемним вираженням близький до фрази «Are you oka?».

² Слово «gum» автор вимовляв як «...um», що за фонемним вираженням близько до «I'm...».

процес старіння [1, 2]. І я відчув її наслідки: кожен день став задалегідь програюю битвою.

Я довідався, що самотність не має потреби в тому, щоб про неї чули й знали інші. Ви можете позбутися її, якщо почнете говорити із собою і — найголовніше — почувете себе. Незважаючи на любов і підтримку родини й друзів, наступні три з половиною роки я жив у бездонній прірві між нормальним життям і глибоким відчуттям самотності. Якість мого існування знизилася до тієї межі, що потребувала значних зусиль.

У перші місяці зіткнення з проблемами голосу я мав нагальніші справи, ніж відчуття самотності. Ба більше, як автор серії коміксів «Ділберт», я був високооплачуваним оратором і за кілька тижнів мав виступати на запланованому заході вперше після втрати змоги говорити. Я не міг передбачити, чи виступлю зі своїм «законсервованим» мовленням так легко, як роблю це на самоті, співаючи чи декламуючи вірші. Можливо, прямо на сцені мої голосові зв'язки зціпляться, не давши мені вимовити й слова. А може, я просто стоятиму перед тисячею людей і незрозуміло мугикатиму.

Електронним листом я повідомив свого роботодавця про цю ситуацію, давши цій організації змогу анулювати нашу домовленість. Вони дозволили мені виступити під власну відповідальність. На щастя, я не відчував тієї розгубленості, яка притаманна людям у таких ситуаціях (і про яку розповім у наступному розділі). Видовище мого приниження перед тисячами незнайомих, більшість із яких із радістю фільмуватимуть мою поразку, не стало для мене перепоною, як ви могли б подумати. Це була б моя ціна за ризик, адже я мав напевне знати, як ця ситуація вплине на мою здатність говорити, тому мав діяти за цією схемою. Чи запрацює мій голос, коли я видаватиму заготовані репліки перед сотнями людей? Є лише один спосіб дізнатися про це.